

Examen VWO

Grieks

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

20 | **05**

Tijdvak 1
Donderdag 2 juni
9.00 – 12.00 uur

Tekstboekje

Tekst 1 Alexander op bezoek in Athene

Op Mardonios' verzoek ging hierna de Macedoniër Alexandros, de zoon van Amyntas, als gezant naar Athene. Alexandros was om twee redenen voor deze taak gekozen: in de eerste plaats had hij vanwege het huwelijk van zijn zuster Gygaia met de Pers Boubares Perzische familieleden. (...). Daarbij kwam dat Mardonios had vernomen dat Alexandros met Athene was verbonden door een diplomatieke relatie die hem de eretitel 'Weldoener' had bezorgd. Er was Mardonios namelijk veel aan gelegen om Athene met behulp van deze man aan zijn kant te krijgen, omdat hij van horen zeggen wist dat het een groot, krijgshaftig volk was dat de hoofdrol had gespeeld in de Perzische tragedie op zee. Hij was er zeker van dat hij met de steun van Athene zonder moeite de heerschappij ter zee zou krijgen, en dat klopte ook. Aan zijn overwicht op het land twijfelde hij niet in 't minst. De verovering van Griekenland was alleen een kwestie van tijd. Ik vermoed dat dit zoeken naar een bondgenootschap met Athene uit de koker van de orakels is gekomen, die hem deze stap min of meer hadden aanbevolen, en dat hij zich hierdoor liet leiden toen hij Alexandros met de desbetreffende missie op pad zond.

In de volgende (hier niet opgenomen) passage weidt Herodotus uit over de familiegeschiedenis van Alexander. Daarna gaat hij als volgt verder:

15 Ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω.
Ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε·
“ Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει·
‘ Ἐμοὶ ἀγγελίη ἦκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτως·
Ἀθηναίοισι τὰς ἀμαρτάδας τὰς ἐς ἐμὲ ἐξ ἐκείνων γενομένας πάσας μετήμι. Νῦν τε
20 ὧδε, Μαρδόνιε, ποίει· τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτη
ἐλέσθων αὐτοί, ἦντινα ἂν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι. Ἰρά τε πάντα σφι, ἦν δὴ
βούλωνται γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα.
Τούτων δὲ ἀπιγμένων ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιέειν ταῦτα, ἦν μὴ τὸ ὑμέτερον αἴτιον
γένηται. Λέγω δὲ ὑμῖν τάδε. Νῦν τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλεῖ ἀνταιρόμενοι; Οὔτε
25 γὰρ ἂν ὑπερβάλοισθε οὔτε οἰοί τε ἐστὲ ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. Εἶδετε μὲν γὰρ
τῆς Ξέρξεω στρατηλασίας τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα, πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ’
ἐμοὶ ἐούσαν δύναμιν, ὥστε καὶ ἦν ἡμέας ὑπερβάλησθε καὶ νικήσητε, τοῦ περ ὑμῖν
οὐδεμία ἐλπίς εἴ περ εὖ φρονέετε, ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. Μὴ ὦν βούλεσθε
παρισούμενοι βασιλεῖ στερέεσθαι μὲν τῆς χώρας, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν,
30 ἀλλὰ καταλύσασθε. Παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι, βασιλέος ταύτη
ὀρμημένου. Ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὀμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ
ἀπάτης.’

Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὧ Ἀθηναῖοι, ἐνετείλατό μοι εἰπεῖν πρὸς ὑμέας. Ἐγὼ δὲ
περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑμέας ἐούσης ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον
35 ἐκμάθοιτε), προσχρηρίζω δὲ ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. Ἐνορῶ γὰρ ὑμῖν οὐκ οἰοῖσι
τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Ξέρξῃ (εἰ γὰρ ἐνῶρων τοῦτο ἐν ὑμῖν,
οὐκ ἂν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε)· καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον
ἢ βασιλέος ἐστὶ καὶ χεῖρ ὑπερμήκης. Ἦν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα
προτεινόντων ἐπ’ οἷσι ὁμολογέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων ἐν τρίβῳ τε

40 μάλιστα οἰκημένων τῶν συμμάχων πάντων αἰεὶ τε φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετον μεταίχμιόν τε τὴν γῆν ἐκτημένων. Ἄλλὰ πείθεσθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἀμαρτάδας ἀπιεὶς ἐθέλει φίλος γενέσθαι.”

Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε. Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι ἤκειν Ἀλέξανδρον
45 ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους, ἀναμνησθέντες τῶν λογίων ὡς σφεας χρεόν ἐστὶ ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων, κάρτα τε ἔδειςαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. Καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφεων γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες,
50 εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἤκοντα παρὰ τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ’ ὁμολογίῃ, πυθόμενοί τε πέμψειν κατὰ τάχος ἀγγέλους. Ἐπίτηδες ὦν ἐποίευν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι τὴν ἑωυτῶν γνώμην.

In de volgende (hier niet opgenomen) passage beschrijft Herodotus hoe de Spartanen zich tot de Atheners richten met het dringende verzoek niet in te gaan op de voorstellen van de Perzen. Daarna gaat hij als volgt verder:

Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε·
“Καὶ αὐτοὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις ἢ περ
55 ἡμῖν, ὥστε οὐδὲν δεῖ τοῦτό γε ὀνειδίξιν. Ἄλλ’ ὅμως ἐλευθερίας γλιχόμενοι ἀμυνέμεθα οὕτως ὅκως ἂν καὶ δυνώμεθα. Ὅμολογήσαι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν οὐτε ἡμεῖς πεισόμεθα. Νῦν τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ’ ἂν ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἦ τῇ περ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν ἡμέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσι τε συμμάχοισι πίσυνοὶ μιν ἐπέξιμεν
60 ἀμυνόμενοι καὶ τοῖσι ἥρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίαν ὄπιν ἔχων ἐνέπρησε τοὺς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. Σὺ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοιούσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑποργεῖν ἀθέμιστα ἔρδειν παραίνεε. Οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀθηναίων παθεῖν, ἐόντα πρόξεινόν τε καὶ φίλον.”

Herodotus, Historiën VIII, 136 (vertaling H.L. van Dolen), 140-141 en 143

Aantekeningen

regel 21 **αὐτόνομος** onafhankelijk
regel 22 **ἀνορθῶ** weer opbouwen
regel 24 **ἀνταίρομαι** + *dat.* opnemen tegen
regel 28 **πολλαπλήσιος** vele malen zo groot
regel 29 **παρισόδομαι** + *dat.* zich gelijk achten aan
regel 31 **ἡ ὁμαιχμίη** bondgenootschap
regel 35 **προσχηρίζω** + *gen.* verzoeken
regel 38 **ὑπερμήκης** bijzonder lang
regel 39 **ὁ τρίβος** weg

regel 41 **τὸ μεταίχμιον** slagveld
regel 49 **ἡ κατάστασις** binnenkomst
ἐπαναμένω langer wachten
regel 54 **πολλαπλήσιος** vele malen zo groot
regel 55 **γλιχόμεναι** + *gen.* hechten aan
regel 60 **ἡ ὄπις** respect
regel 62 **ὑποργέω** doen
regel 62 **ἀθέμιστος** onrechtvaardig
regel 63 **ὁ πρόξεινος** diplomatieke vertegenwoordiger

Tekst 2

Thucydides beschrijft het bezoek van een Atheens gezantschap aan de Meliërs. De Atheners hebben de Meliërs een voorstel gedaan. De Meliërs hebben dit voorstel afgewezen. Hierop reageren de Atheners verontwaardigd. De Meliërs antwoorden daarop:

- 1 Atheners, wij zijn niet tot een andere conclusie gekomen dan voorheen en wij zullen niet
- 2 een stad die 700 jaar in vrijheid heeft geleefd in één kort ogenblik daarvan beroven; wij
- 3 zullen trachten ons te redden, vertrouwend op de goddelijke voorzienigheid, die ons tot nog
- 4 toe heeft behoed en op de hulp van de mensen, van de Spartanen. Toch doen wij het
- 5 voorstel dat wij uw vrienden zullen zijn, vijandig aan geen van beide partijen, dat gij ons
- 6 land zult verlaten, na een verdrag te hebben gesloten, dat voor ons beiden aannemelijk is.

Thucydides V, 112

Tekst 3

Aelius Aristides, een Griekse redenaar uit de 2e eeuw na Christus, schrijft in een redevoering waarin hij Athene ophemelt, over het gezantschap van Alexander:

- 1 Alexander, de koning van Macedonië, trad op als leider van het gezantschap. Toch waren de
- 2 Atheners totaal niet onder de indruk van het aanbod en alleen de diplomatieke
- 3 omgangsvormen reddden de ambassadeur. Desondanks stuurden ze hem niet eenvoudigweg
- 4 ongestraft weg, maar als hij niet voor zonsondergang de grens over was, dan!
- 5 Ze verklaarden dat hij in de toekomst beter andere aanbevelingen kon doen aan de
- 6 Atheners, want hij zou het er niet nog eens met zulke voorstellen levend van af brengen. En
- 7 tegelijk werd hij door gidsen door hun gebied weggeleid om te voorkomen dat iemand hem
- 8 iets zou aandoen en dat hij met iemand zou spreken.

Aelius Aristides, Panathenaikos 175

Tekst 4

Kleisthenes, de tiran van Sicyon, heeft huwelijkskandidaten voor zijn dochter uitgenodigd een jaar lang aan zijn hof te verblijven. Hij heeft beloofd dat hij na precies een jaar bekend zal maken wie hij heeft uitgekozen als man voor zijn dochter.

- Ὦς δὲ ἡ κυρία ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένης τὸν κρίνει ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτοῦς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ Σικωνίους πάντας. Ὦς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγίνοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφὶ τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ
- 5 μέσον. Προϊούσης δὲ τῆς πόσιος κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἴπποκλείδης ἐκέλευσέ οἱ τὸν ἀγλήτην ἀγλήσαι ἐμμελείαν, πειθομένου δὲ τοῦ ἀγλήτῳ ὀρχήσατο. Καί κως ἐωυτῷ μὲν ἀρεστῶς ὀρχέετο, ὁ Κλεισθένης δὲ ὀρέων ὄλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτει. Μετὰ δὲ ἐπισχῶν ὁ Ἴπποκλείδης χρόνον ἐκέλευσέ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι, ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχήσατο Λακωνικὰ

10 σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα Ἀττικά, τὸ τρίτον δὲ τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχομένου, ἀποστυγέων γαμβρὸν ἄν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἴπποκλείδεα διὰ τὴν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε·

15 “ὦ παῖ Τεισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὲν τὸν γάμον.”

Ὁ δὲ Ἴπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· “Ὁὐ φροντὶς Ἴπποκλείδη.”

Ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο ὀνομάζεται.

Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος ἔλεξε ἐς μέσον τάδε·

“Ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστήρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω καὶ πᾶσι ὑμῖν,
20 εἰ οἷόν τε εἶη, χαριζοίμην ἄν, μήτ' ἓνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων· ἀλλ' οὐ γὰρ οἶά τε ἐστὶ μίης πέρι παρθένου βουλευόντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαντον ἀργυρίου ἐκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιόσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίας, τῷ δὲ Ἀλκμέωνος Μεγακλείῃ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν
25 Ἀγαρίστην νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων.”

Φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένεϊ.

Herodotus Historiën VI, 129-130

Aantekeningen

regel 1 ἡ κατάκλις τοῦ γάμου
huwelijksfeest

regel 2 ἡ ἔκφασις bekendmaking

regel 6 αὐλέω op de fluit spelen

ἡ ἐμμέλεια dansmuziek

regel 7 ἀρεστός welgevallig

regel 10 τὸ σχημάτιον danspas

regel 11 χειρονομέω bewegingen
maken

regel 12 ἀποστυγέω verafschuwen

regel 13 ἐκρήγνυμι in woede uitbarsten

regel 14 χειρονομέω bewegingen
maken

regel 15 ἀπορχέομαι verdansen

regel 23 ἡ ἀξίωσις wens

regel 24 ἡ ἀποδημία afwezigheid

regel 26 κυρώω bekrachtigen

Tekst 5

De Nederlandse schrijver Louis Couperus (1863-1923) heeft een bewerking gemaakt van het verhaal over Kleisthenes en de huwelijkskandidaten.

De dag van de bekendmaking van de bruidegom is inmiddels aangebroken en na het eten begint Hippokleides te dansen. Vervolgens vraagt hij om een tafel.

Hij sprong op de tafel en danste, na een Lakedaimonische dans, die er meê door kon, een Atheenschen dans uit de kroegen van den Piraios. Agaristè's vader fronste de brauwen van verontwaardiging. Maar Hippokleides liet het er niet bij. Plotseling stond hij op zijn hoofd, op de tafel. En, als een akrobaat van de straat, deed hij de prachtigste toeren en bewoog met
5 zijne mooie beenen zoo als een ander met de armen bewogen zoû hebben. Op zijn godekop draaide hij rond op de tafel, een tol gelijk.

De vrijers van Agaristè vermaakten zich zeer. Hippokleides had groot succes. Kleisthenes echter was woedend. Hij zeide:

-Zoon van Tisandros, om uw dans gaat uw huwelijk niet door.

- 10 -Dat maakt niets voor Hippokleides uit! antwoordde de mooie danser (...).
 Er was een soort van schandaal maar de honigblonde Agaristè trok haar woedenden vader ter zijde. Zij was wel allerliefst en schoonere maagd was er niet in Hellas. En zij zeide:
 -Maar vader, ik wil dien mooien Hippokleides niet eens hebben!
 -En wien wil je dan? riep haar vader (...).
- 15 -Vader, ik wil Megakles hebben tot man, zeide Agaristè, betooverend van glimlach.
 -Megakles? Maar kind, geld heb je niet noodig!
 -Maar vader, ik kies hem ook niet om zijn geld. En mij hoeft hij ook niet om mijn geld te beminnen, want hij is, geloof ik, rijker dan wij.
 -Hoe weet je dat?
- 20 -Ik heb heel veel met hem gesproken en gewandeld, in de rozentuinen, deze maanden.
 Vadertje-lief, hoor eens naar mij, je gehoorzame kind Agaristè. Megakles is niet zoo mooi als Hippokleides, maar hij is zeker even eerlijk als onze danser, die alleen voor u gedanst heeft omdat hij niet met mij trouwen wil: hij houdt van een ander lief meisje in Athene.

Uit: L. Couperus, Antiquiteiten / De Vrijers

Tekst 6

Op grond van een orakel heeft Croesus, koning van Lydië in Klein-Azië, besloten in Griekenland op zoek te gaan naar een bondgenoot tegen de Perzen. Hij wint daarom informatie in over de verschillende Griekse steden.

- 1 Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους
 2 δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν.
 3 Οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον·
 4 “ Ἐπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, λέγων τάδε·
 5 ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρῆσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι
 6 - ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος - ὑμέας ὦν κατὰ τὸ
 7 χρηστήριον προσκαλέομαι, φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε
 8 δόλου καὶ ἀπάτης.”
 9 Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες
 10 καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροῖσῳ γενόμενον ἴσθησάν τε τῇ ἀπίξει τῶν Λυδῶν
 11 καὶ ἐποιήσαντο ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης. Καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι
 12 εἶχον ἐκ Κροῖσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι.

Herodotus noemt hierna de zojuist aangeduide weldaden die Croesus de Spartanen in het verleden heeft bewezen.

Herodotus, Historiën I, 69

Aantekeningen

- regel 1 **ταῦτα πάντα** verwijst naar de informatie over Griekenland.
δὴ ὧν onvertaald laten
- regel 2 **δεήσομαι** futurum van **δέομαι** + gen. = vragen
ἐνετειλάμην aoristus van **ἐντέλλομαι**
χρήν zij moesten
- regel 5 **χρήω** door middel van een orakel ertoe aansporen
προστίθεμαι + 2 acc. maken tot
- regel 6 **προεστάναι** infinitivus perf. van **προΐστημι**
- regel 7 **προσκαλέομαι** te hulp roepen
- regel 9 **ἐπικηρυκεύομαι** laten meedelen
ἀκηκόοτες participium perf.
- regel 10 **τὸ θεοπρόπιον** orakeluitspraak
γίγνομαι gegeven worden
ἦσθην aoristus van **ἥδομαι**
τε onvertaald laten
ἡ ἄπιξις komst
- regel 11 **ξεινίης πέρι** = περὶ ξεινίης
Καὶ γάρ want
- regel 12 **ἔχω** daartoe verplichten
ἐκ van de kant van
ἔτι al

Einde